

3. *Прилуцький С. В.* Політика судової влади та судова політика: теоретико-правові проблеми співвідношення / С. В. Прилуцький // Вісник Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 12, № 2. – С. 17-25.
4. *Чудик Н.* Реформування судової влади в Україні / Н. Чудик // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – Вип. 4. – С. 97-100.
5. *Шевчук С. В.* Стаття 8 Конституції України / С. В. Шевчук // Наукові записки НаУКМА. – 2011. – Т. 116: Юридичні науки. – С. 15-18.

*Л. С. Дубчак,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М. П. Драгоманова,
керуючий партнер Адвокатського бюро “Лесі Дубчак”*

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАКОНОПРОЕКТУ № 9055

Порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності за останні роки набуло разючих масштабів. Так у період з 2013 по 2018 рр. було вбито 8 адвокатів; в цілому тільки у провадженні Генеральної прокуратури з 2016 року було відкрито близько 600 кримінальних проваджень стосовно прав адвокатів, проте, до суду було передано менше 1% цих кримінальних справ. Порушення відбуваються кожного дня, наприклад, 29 серпня 2018 року у Києві було 12 обшуків адвокатів, 7 – у Дніпрі.

Об вересня 2018 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, поданий Президентом України та визначений як невідкладний. Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя схвалив цей законопроект та рекомендував парламенту ухвалити його в першому читанні.

Спецпредставник генерального секретаря Ради Європи в Україні Режі Брійя 14 грудня 2018 року заявив, що президентський законопроект “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” (№ 9055) відповідає вимогам Європейського Союзу.

Даний проект закону було внесено на розгляд Верховної Ради України в рамках судової реформи, яка почалася в 2016 році після ухвалення Закону України від 02.06.2016 № 1401-VIII “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” і ввела так зване поняття “адвокатська монополія”, яка передбачає, що виключно адвокат здійснюватиме представництво осіб в суді, а також здійснюватиме захист від кримінальних обвинувачень. Після змін у законодавстві України стосовно правосуддя, постало актуальне питання про зміни законодавства, яке регулює діяльність

адвокатури, адже за 6 років функціонування Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” було виявлено низку неефективних, непрацюючих механізмів, які потребують оперативної, а подекуди, докорінної зміни.

Згаданий вище Законопроект № 9055 має на меті розширення професійних прав адвокатів та закріплення додаткових гарантій адвокатської діяльності, про що й буде йти мова в даній статті.

Серед новел Законопроекту № 9055 в частині гарантій адвокатської діяльності варто звернути увагу на наступні:

1. Закріплення додаткових гарантій адвокатської діяльності при проведенні щодо адвоката слідчих (розшукових) дій, в тому числі негласних, та оперативно-розшукових заходів.

Чинний Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” передбачає проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій виключно з дозволу суду та на підставі судового рішення.

Проект Закону України № 9055 передбачає, що будь-які заходи забезпечення кримінального провадження, оперативно-розшукові заходи та слідчі (розшукові) дії, в тому числі негласні, стосовно адвоката, застосування до нього запобіжного заходу, затримання або будь-яке обмеження свободи пересування адвоката здійснюються лише на підставі ухвали слідчого судді апеляційного суду за клопотанням Генерального прокурора, його заступника, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя і виключно у зв’язку із кримінальними правопорушеннями, у вчиненні яких підозрюється адвокат.

Адвокат, права якого були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій має бути письмово повідомлений прокурором про таке обмеження прав.

Відповідне повідомлення адвоката має здійснюватися прокурором, за клопотанням якого апеляційний суд ухвалив рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Повідомлення адвоката про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

У випадку неповідомлення адвоката про тимчасове обмеження його прав, результати негласних слідчих (розшукових) дій не можуть бути використані для доведення вини адвоката

2. Заборона збору інформації про спілкування між адвокатом (помічником адвоката) і клієнтом, адвокатом і помічником адвоката.

Законопроектом забороняється збирання інформації в будь-якій формі та у будь-який спосіб щодо спілкування, листування, інших комунікацій (у

тому числі з використанням засобів зв'язку) адвоката, помічника адвоката з клієнтом або особою, яка звернулася за правничою допомогою, адвоката з помічником адвоката, а також втручання у такі комунікації. У випадку, якщо таке спілкування було зафіксовано, відповідні записи та інші форми фіксації такого спілкування повинні бути негайно знищені, а будь-яке їх використання є незаконним.

Варто зауважити, що аналогічний пункт взагалі відсутній у чинному Законі України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, а інформація, отримана з листування, засобів зв'язку адвоката, його помічника, незважаючи на порушення адвокатської таємниці, нерідко використовується як ключовий доказ у справі.

3. Заборона огляду та обшуку у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності.

Забороняється проникнення в житло або інше володіння адвоката, приміщення, в якому знаходиться робоче місце адвоката, проведення в них огляду, обшуку чи інших слідчих (розшукових) дій, а також проведення особистого обшуку адвоката, огляду, витребування чи вилучення речей та документів адвоката, крім випадків, коли такі дії здійснюються у межах кримінального провадження, в якому адвокату вручена підозра у вчиненні злочину.

Подібною новелою обмежується свавілля, яке має місце в останні роки щодо масових обшуків в помешканнях та офісах адвокатів. Подібні обшуки та огляди стають можливими лише після вручення адвокату підозри у вчиненні злочину.

У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов'язковому порядку повинен вказати вичерпний конкретизований перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження.

4. Адвокату гарантується забезпечення безпеки під час здійснення адвокатської діяльності.

Адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час здійснення адвокатської діяльності в порядку, встановленому законом.

В чинній редакції Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” передбачено, що адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час участі у кримінальному судочинстві в порядку, встановленому законом. Отже, чинний Закон передбачає забезпечення безпеки адвоката виключно під час участі у кримінальному судочинстві.

Натомість Проектом Закону № 9055 передбачені ширші гарантії реалізації адвокатської діяльності у сфері забезпечення безпеки адвоката, адже “адвокатська діяльність”, крім захисту та представництва прав та інтересів клієнта в кримінальному судочинстві, передбачає й інші види правової допомоги, представництво в цивільному, господарському, адміністративному процесах тощо.

5. Скорочуються строки для надання відповіді на адвокатський запит.

За допомогою адвокатських запитів адвокати збирають значний масив доказів у справі. Зважаючи на зміни в процесуальному законодавстві, такі докази мають бути подані разом з заявою по суті справи. Наприклад, відповідачу, зазвичай, дається 15 календарних днів з моменту отримання позовної заяви для підготовки відзиву на неї разом з доказами, які підтверджують його позицію й спростовують чи ставлять під сумнів позицію опонента.

Тому у Законопроекті № 9055, на відміну від чинного Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, скорочено вдвічі строк, на який може бути продовжено строк підготовки відповіді на адвокатський запит. Наразі такий строк продовжується до 20 робочих днів, навіть у випадках, коли в цьому немає об’єктивної потреби, а відтак можливість подачі певних доказів або ж втрачається, або ставиться під сумнів.

Так в Законопроекті передбачено, що у разі, якщо адвокатський запит стосується надання значного обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, строк розгляду адвокатського запиту може бути продовжено до десяти робочих днів з обґрунтуванням причин такого продовження, про що адвокату письмово повідомляється не пізніше п’яти робочих днів з дня отримання адвокатського запиту.

Недотримання гарантій професійної діяльності адвоката порушує право особи на захист, яке закріплено як Конституцією України, так і загальновизнаними принципами міжнародного права. Це ставить під сумнів існування інституту адвокатури України загалом, його незалежність та можливість виконання адвокатами важливої конституційної функції по захисту та представництву прав особи в суді.

Прийняття Законопроекту № 9055 є нагальною потребою не тільки для адвокатів, але й для усього суспільства, адже дасть адвокатам реальні ефективні інструменти для забезпечення власної незалежності та ефективності під час надання правової допомоги клієнтам.

Література:

1. Проект Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” № 9055 від 06.09.2018 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557.

*Ю. М. Жмур,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М.П. Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Правовий статус дитини регулюється різними міжнародними актами, а саме: Загальна декларація прав людини (1948), Декларація прав дитини (1959), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966), Конвенція про права дитини (1989), Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом (1975).

Діти-це наше майбутнє, яке потрібно всіляко захищати. Це безцінний скарб. До дітей варто відноситися, як до найціннішого. Народжуючись і зростаючи, діти, як повноправні члени нашого суспільства, повинні засвоювати найважливіші моральні норми, такі як: не вбий, не вкрати, не ображай. Діти, як губки вбирають те середовище в якому живуть, навчаються, існують, а їх поведінка – це певна модель, яку вони переймають від своїх батьків, опікунів, друзів, товаришів. Не всі діти здатні засвоїти певні правила поведінки, які встановлює соціум і держава, що часто призводить до протистоянь між неповнолітніми та суспільством. Але ще страшнішим є те, що багато дітей навіть розуміючи, наприклад, що красти це погано, не можуть зупинитися перед спокусою, адже не розуміють які наслідки, їх чекають в майбутньому. Досить часто дитина вчиняє злочин, наприклад крадіжку, через різні причини. Одна дитина банально бажає вести маргінальний спосіб життя, аби отримати все і одразу: бажання мати дорогий телефон, одяг, гарне взуття, але при цьому не має бажання навчатися, або працювати. Адже під час зростання перед очима такої дитини були батьки чи друзі, які показували не вірний приклад. А інший підліток краде, бо це єдиний спосіб не вмерти з голоду, адже проживає він з батьками-п’яницями чи наркоманами. Тому в кожному конкретному випадку, при призначенні покарання, потрібно розбиратися досить детально, аби не зіпсувати дитині все її майбутнє життя.